

Kandidatuppsats

Sjuksköterskeprogrammet 180 hp

Patienters upplevelse av sjuksköterskors omvårdnad vid strålbehandling av huvud- och halscancer

– En allmän litteraturstudie

Omvårdnad 15 hp

Varberg 2025-03-26

Författare Madeleine Gustafsson & Jenny Hansson

HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

Titel Patienters upplevelser av sjuksköterskors omvårdnad vid strålbehandling av huvud- och halscancer – En allmän litteraturstudie

Författare Madeleine Gustafsson och Jenny Hansson

Akademi Akademin för hälsa och välfärd

Handledare Sara Karnehed, Universitetsadjunkt i omvårdnad, Fil.mag., Doktorand

Examinator Ing-Marie Carlsson, Docent i omvårdnad, Med.Dr.

Tid Vårterminen 2025

Sidor 24

Nyckelord Huvud- och halscancer, omvårdnadsarbete, sjuksköterska, strålbehandling

Sammanfattning

Bakgrund: Huvud- och halscancer (HH-cancer) är en relativt vanlig cancerdiagnos som drabbar cirka 660 000 människor runt om i världen varje år. Vanligtvis behandlas HH-cancer med strålbehandling i kombination med kirurgi som syftar till att minska samt avlägsna cancertumören. **Syfte:** Syftet var att beskriva patienters upplevelse av omvårdnad vid strålbehandling av HH-cancer. **Metod:** Metoden var en allmän litteraturstudie som genomförts med strukturerad sökning. Sökningen resulterade i sex kvalitativa, två kvantitativa och en mixad metod där artiklar framkom som svarade på syftet. **Resultat:** Kategorierna var: *Personcentrerad kommunikation* och *Relationell omvårdnad*. Resultatet visar varierande upplevelser vad gäller omvårdnad vid strålbehandling av HH-cancer. I många av studierna framkom ett behov av bättre information och bättre stöd från sjuksköterskor vid strålbehandling. Patienter upplevde att en god relation skapade bättre förutsättningar för delaktighet. Patienter upplevde att delaktighet i vården underlättade hanteringen av biverkningar och gjorde det lättare hantera sjukdomen. **Konklusion:** Patienter upplever bristande information samt kommunikation i vården. Sjuksköterskor behöver ha bättre kunskap om omvårdnad till patienter med HH-cancer för att kunna anpassa omvårdnaden utifrån varje individ.

Title Patients experiences of nursing care during radiation therapy for head- and neck cancer – a general literature study

Author Madeleine Gustafsson and Jenny Hansson

School School of Health and Welfare

Supervisor Sara Karnehed, Lecturer in nursing, MNSc, PhD-student

Examiner Ing-Marie Carlsson, Docent i omvårdnad, Med. Dr.

Period Spring term 2025

Pages 24

Keywords Head and Neckcancer, nurse, nursing care, radiation therapy

Abstract

Background: Head and neck cancer (HH cancer) is a relatively prevalent cancer diagnosis that affects approximately 660,000 people around the world each year. HH cancer is usually treated with radiotherapy in combination with surgery aimed at reducing and removing the cancerous tumor. **Purpose:** The purpose was to describe patients' experiences of nursing care during radiotherapy for HH cancer. **Method:** The method was a general literature study conducted with a structured search. The search resulted in six qualitative, two quantitative and one mixed method articles that responded to the purpose. **Results:** The categories were: *Person-centered communication* and *Relational nursing*. The results show varying experiences regarding nursing care during radiotherapy for HH cancer. In many of the studies, a need emerged for better information and better support from nurses during radiotherapy. Patients experienced that a good relationship created better conditions for participation. Patients experienced that participation in care facilitated the management of side effects and made it easier to manage the disease. **Conclusion:** Patients experience a lack of information and communication in healthcare. Nurses need to have better knowledge about nursing care for patients with HH cancer to be able to adapt nursing care based on each individual.

Innehållsförteckning

Inledning.....	6
Bakgrund	7
Omvårdnad.....	7
Huvud- och halscancer.....	8
Strålbehandling vid huvud- och halscancer	8
Patientens perspektiv vid strålning av huvud- och halscancer.....	9
Problemformulering	10
Syfte.....	10
Metod.....	10
Datainsamling	10
Inklusion- och exklusionskriterier	11
CINAHL	11
PubMed.....	11
PsycInfo	12
Databearbetning	12
Forskningsetiska överväganden.....	13
Resultat	13
Tabell 4: Artiklarnas representativitet i resultatets kategorier	14
Personcentrerad kommunikation	14
Relationell omvårdnad	15
Diskussion	16
Metoddiskussion	16
Resultatdiskussion	18
Konklusion och implikation	19
Referenser.....	20
Bilaga A.....	I
Tabell 1: Sökordsöversikt	I
Bilaga B.....	II

Tabell 2: Sökhistorik.....	II
Bilaga C	III
Tabell 3: Artikelöversikt.....	III

Inledning

Cancer kan uppstå i nästan alla organ eller vävnader i kroppen och innebär att onormala celler växer och angriper närliggande delar i kroppen (World Health Organization, 2022). Metastasering innebär en spridning av dessa celler till andra organ. Globalt är cancer den näst vanligaste dödsorsaken och under 2020 var det närmare tio miljoner personer som dog till följd av cancer (World Health Organization, 2022). Huvud- och halscancer (HH-cancer) är den sjunde vanligaste formen av cancer och står globalt för över 660 000 nya fall årligen, varav hälften leder till dödsfall (Gormley et al., 2022).

Fler män än kvinnor drabbas av huvud- och halscancer och personer över 60 år är speciellt utsatta. Överlevnaden är beroende av var tumören är belägen och vid vilket stadium canceren upptäcks. Geografisk plats är också av betydelse för prognosen. Lägst överlevnad är kopplad till cancer i nedre svalg. Globalt är överlevnaden för HH-cancer omkring fem år och 50 procent överlever diagnosen (Gormley et al., 2022).

En vanlig metod för behandling av HH-cancer är strålbehandling. Vid strålbehandling är det vanligt med sämre aptit, vilket leder till ätsvårigheter som visar sig i form av tugg och sväljsvårigheter, muntorrhet, skador på slemhinnan och talsvårigheter (Cheng, 2019; Dornan et al., 2021; McQuestion et al., 2011). Problemen är en betydande orsak till malnutrition hos personer med HH-cancer (Cheng, 2019; Dornan et al., 2021; McQuestion et al., 2011). Symptom som uppstår vid HH-cancer och dess behandling kan variera och är en individuell upplevelse (Dornan et al., 2021; Mathew et al., 2021). Det är inte enbart det fysiska måendet som påverkas utan även det sociala och känslomässiga livet (Dornan et al., 2021; Mathew et al., 2021). För att en person vid strålbehandling inte ska känna sig som ett objekt är det viktigt att sjuksköterskor och annan vårdpersonal kan bemöta varje person individuellt och beakta hela livssituationen (Saghafi et al., 2023). Enligt sjuksköterskors etiska kod ska omvårdnad anpassas utifrån varje persons unika behov (International Council of Nurses [ICN], 2021/2022). Genom att belysa hur omvårdnad upplevs vid strålbehandling kan kunskapen öka om hur omvårdnad vid strålning av HH-cancer ska genomföras. Vidare forskning inom området kan på sikt utveckla den personcentrerade vården (Saghafi et al., 2023).

Bakgrund

Omvårdnad

Kärnan i omvårdnad handlar enligt omvårdnadsteoretikern Sigrídur Halldorsdóttir (2008) om relationen mellan patient och sjuksköterska. Genom att skapa en relation med patienter blir det enklare för sjuksköterskor att förstå och sätta sig in i patienters perspektiv (Halldorsdóttir, 2008). Skapandet av en god relation har en grund i patienters berättelse. Genom främjande av ett gemensamt beslutsfattande öppnas möjligheten till personcentrerad vård (Hansson et al., 2017; International Council of Nurses [ICN], 2021/2022; Koinberg et al., 2018; Saghafi et al., 2023). En dialog mellan sjuksköterskor och patienter kan leda till att sjuksköterskor får värdefull information när patienter delar med sig av sin egen berättelse, sina personliga upplevelser samt sin tolkning av symtom (Koinberg et al., 2018; Saghafi et al., 2023). Sjuksköterskors lyhörda arbetsätt gentemot patienter kan skapa en känsla av trygghet vilket kan bidra till en säker vård med hög kvalitet (Hansson et al., 2017; International Council of Nurses [ICN], 2021/2022). Behandling av cancer ska vara personcentrerad för att underlätta patienters möjlighet att vara delaktig i sin vård (Hansson et al., 2017; Koinberg et al., 2018). Patienters delaktighet i vård och behandling bidrar till förbättrad livskvalitet och ökat självbestämmande (Koinberg et al., 2018).

Tydlig och individanpassad information gör att patienter får förståelse för sjukdomsförloppet, kommande behandlingar, eventuella symtom samt biverkningar. (Hansson et al., 2017; International Council of Nurses [ICN], 2021/2022). Sjuksköterskor ska tillsammans med patienter finna copingstrategier vilket kan hjälpa patienter att hantera framtida symtom och eventuella funktionsbegränsningar i vardagen vid behandling (Mortensen et al., 2021). Studier visar att sjuksköterskor ibland kan uppleva att relationen till patienter med cancer är svår (Mortensen et al., 2021). Sjuksköterskor behöver kunna hantera och bemöta patienters olika känslor för att säkerställa god vård (Edlund et al., 2023; Mortensen et al., 2021). Personer som drabbas av cancer kan uppleva en känsla av maktlöshet, rädsla, oro samt frustration (Edlund et al., 2023). Dessa känslor kan göra att kommunikationen med patienter blir svårhanterlig för sjuksköterskor. Om sjuksköterskor bekräftar patienters känslor kan relationen stärkas och förutsättningar för en bättre kommunikation skapas (Edlund et al., 2023; Mortensen et al., 2021).

Sigrídur Halldorsdóttirs (2008) beskriver relationen mellan patient och sjuksköterska som en bro. Halldorsdóttir (2008) beskriver att patienter som är beroende av vård befinner sig i en utsatt position. Genom ”bro relationen” skapas en öppenhet som leder till gemenskap och bättre förutsättningar till en god omvårdnad. När det skapas trygghet i relationen öppnar det upp för patienter att våga prata om sina tillstånd. Halldorsdóttir (2008) beskriver även ”mur-relationen” som i stället symboliserar en negativ och stängd relation mellan patient och sjuksköterska. Vid ”mur relationen” uppstår brister i

kommunikationen som vidare kan leda till brister i omvårdnaden. För att bron ska kunna byggas krävs det enligt Halldorsdottir (2008) att sjuksköterskan är kompetent och professionell samt ser hela personen. Det är också av vikt att båda parterna arbetar mot gemensamma mål. Sjuksköterskor ska vara genuina och stöttande, det är däremot viktigt att vårdandet inte går till överdrift. Relationen mellan sjuksköterska och patient är något tillfällig. Enligt Halldorsdottir (2008) symboliserar bron hur relationen hålls på ett bekvämt avstånd. Detta innebär att både patient och sjuksköterska upplever relationen som behaglig och balanserad (Halldorsdottir, 2008).

Huvud- och halscancer

Huvud- och halscancer (HH-cancer) är ett samlingsnamn för cancer som kan drabba munhåla, svalg, näshåla, bihålor samt struphuvud (Owens et al., 2022; Saghafi et al., 2023). HH-cancer innefattar en grupp av maligniteter där de övre luftvägarna samt matsmältningsorganen engageras (Owens et al., 2022). Förekomsten av HH-cancer ökar globalt och skiljer mellan länder (Gormley et al., 2022). I Europa och USA har en ökning av munhålecancer påvisats som kopplas ihop med humant papillomvirus (HPV-infektion). I Asien har en ökning av oralcancer påvisats (Gormley et al., 2022). Symptomen vid HH-cancer är i många fall otydliga och svåra att upptäcka vilket leder till att sjukdomen ofta diagnostiseras sent in i sjukdomsförloppet (Owens et al., 2022). Riskfaktorer för att utveckla HH-cancer är förknippade med alkohol och tobaksanvändning. Användning av dessa i kombination ökar risken ytterligare (Gormley et al., 2022). Alkohol användning har visat en ökad risk för cancer i munhåla medan tobaksrökning visat en ökad risk för cancer i strupen. Olika livsstilsfaktorer såsom munhygien, kost och fysisk aktivitet är faktorer relaterade till HH-cancer, däremot står det i jämförelse med alkohol och tobak för en relativt liten risk (Gormley et al., 2022).

Strålbehandling vid huvud- och halscancer

Strålbehandling är en medicinsk behandling och den primära behandlingen vid huvud- och halscancer (Chiang et al., 2018; Giraudet, 2023). Vid strålbehandling används joniserande strålning, vilket innebär att strålningen skadar cancerceller (Chiang et al., 2018; Giraudet, 2023). Detta medför att cellerna inte kan dela sig och växa. Det finns två olika typer av strålbehandling (Giraudet, 2023). Extern strålbehandling syftar till att ge hög strålning från utsidan av kroppen in mot tumören samt det friska området runt tumören. Det används vanligen i ett tidigt stadie i sjukdomsförloppet samt vid palliativ vård. Vektoriserad intern strålbehandling innebär att en strålkälla placeras inuti kroppen i närheten till där behandling ska ske. Därefter skickas höga stråldoser ut, som i sin tur förstör cancerceller (Giraudet, 2023). Kirurgi kan genomföras vid HH-cancer genom lymfutrymning vilket innebär ett kirurgiskt ingrepp där metastaserade tumörer och närliggande lymfkörtlar plockas bort (Chiang et al., 2018). Strålbehandling före

operation syftar till att minska tumörens storlek för att sedan göra det enklare att operera bort cancertumören. Strålbehandling efter kirurgi syftar till att ta bort kvarvarande tumörceller som inte går att avlägsna genom kirurgi, samt till att minska risk för återinsjuknande (Chiang et al., 2018). Strålbehandling vid HH-cancer kan se olika ut beroende på var canceren sitter (Grewal et al., 2019). Strålbehandlingen kan ges i olika doser vilket gör att patienter kan uppleva varierande symtom såsom smärta, sväljsvårigheter samt sårbildning i munhåla och svalg. Strålbehandling kan användas i palliativt syfte för att hålla cancersjukdomen under kontroll, förlänga patientens liv samt lindra symtom (Grewal et al., 2019).

Patientens perspektiv vid strålning av huvud- och halscancer

Ett liv vid strålbehandling av HH-cancer innebär ett liv med stora funktionella utmaningar, inte minst fysiskt utan också socialt och känslomässigt (Mathew et al., 2021). Vid patientens första möte med ett specialistteam medverkar sjuksköterskan tillsammans med onkologer, vilket underlättar bedömning av patientens behov utöver de kliniska under behandlingens gång (Owens et al., 2022). Förutom lokala symtom kan sömnsvårigheter, depression, illamående och kräkningar uppkomma. Vid strålbehandlingen upplevs trötthet som ibland kan hålla i sig i flera veckor (Mathew et al., 2021). Patienter som genomgår strålbehandling vid HH-cancer upplever ofta smärta i munnen, sår i slemhinnorna samt svullnad i halsen (Chiang, 2018; Saghafi et al., 2023). Problematik vid munöppning och tuggning samt smärta i käkarna upplevs också som ett hinder för att kunna äta (Chiang, 2018; Saghafi et al., 2023).

Tidigare forskning visar att närmare 90 procent av patienter med HH-cancer drabbas av ät- och sväljningsproblematik vid strålbehandling (Dornan et al., 2021). Till följderna av strålbehandling vid HH-cancer hör också problem med förändrad smakuppfattning, vilket kan försämra aptiten (Mathelin et al., 2023). Minskad aptit leder i sin tur till viktminskning. Patienter som riskerar undernäring kan få behov av sondmatning vilket kan leda till svårigheter att senare återuppta sväljfunktionen (Mathelin et al., 2023). Utöver fysiska och sociala förändringar till följd av strålbehandling upplevs även förändringar i form av förändrad självuppfattning och att vardagliga sysslor upplevs som en börda (Chiang, 2018; Saghafi et al., 2023).

Patienter med HH-cancer som genomgår strålbehandling har en uppfattning om att deras sociala liv påverkas till det negativa (Dornan et al., 2021). Effekterna av ät- och sväljsvårigheterna vid behandling leder i många fall till ökad risk för ensamhet och isolering. Ätandeprocessen innebär för de flesta människor något mer än enbart intag av näring, det handlar också om möjligheten till ett socialt liv tillsammans med andra och kan ses som ett sätt att vårda relationer (Dornan et al., 2021). Många personer med HH-cancer upplever det som pinsamt att befinna sig i en social miljö under måltider, då det kan vara svårt att kontrollera fysiska symtom, som exempelvis dreggling. Patienter upplever att det kan vara svårt när det kommer till att välja mat som kan vara passande och på så vis skapas även en begränsning (Dornan et al., 2021).

Problemformulering

Personer som genomgår strålbehandling vid huvud- och halscancer drabbas av både fysiska och psykiska påfrestningar, vilket påverkar livskvaliteten. En god omvårdnad kan tillgodose patientens behov. Genom att belysa patienters upplevelser av omvårdnaden vid strålbehandling kan kunskapen om dessa personers specifika behov förbättras.

Syfte

Syftet var att beskriva patienters upplevelse av omvårdnad vid strålbehandling av huvud- och halscancer.

Metod

Studien var en allmän litteraturstudie med syftet att beskriva patienters upplevelser av omvårdnad vid strålning av HH-cancer. I en allmän litteraturstudie samlas data in genom befintlig forskning och litteratur inom det specifika ämnet (Friberg, 2017). För att skapa en översikt utvärderas och granskas vetenskapliga artiklar kritiskt som överensstämmer med studiens syfte (Popenoe et al., 2021).

Datainsamling

Informationssökningen delas upp i två olika delar vilket innefattar den inledande litteratursökningen samt den egentliga litteratursökningen (Östlundh, 2017). Sökningen utfördes i tre olika databaser: Cumulative Index to Nursing and Allied Health Literature (CINAHL), Public Medline (PubMed) och Psychological information database (PsycInfo). Dessa valdes ut i syfte att täcka huvudområdet omvårdnad (Hellberg & Carlsson, 2023). Den inledande litteratursökningen skapade en överblick över det valda problemområdet. Sökningen utfördes genom fritextsökning för att få fram lämpliga artiklar och skapa en grund till arbetet. Följande sökord genererades: halscancer (*Head and Neck Neoplasms*), sjuksköterska (*nurse*) och strålningsbehandling (*radiation therapy*) (se Tabell 1, Bilaga A). Den andra delen i sökningen var den egentliga litteratursökningen där sökorden kombinerades och specificerades via booleska operatörer AND och OR (Hellberg & Karlsson, 2023). Samtliga artiklar som ingick i resultatet granskades med hjälp av Carlsson & Eimans granskningsmall (2003). Valet av resultatartiklar utgjorde en process där det första steget var att undersöka alla artiklar i söksträngen. Först lästes alla titlar. Beträktades titeln som relevant, lästes även abstract

och sedan hela artikeln, om innehållet svarade an på det valda syftet. Allt eftersom exkluderades artiklar som inte var relevanta för ämnet.

Inklusion- och exklusionskriterier

Inklusionskriterierna för studien var att artiklarna skulle vara originalartiklar, referegranskade, skrivna på engelska samt vara etiskt godkända. Vidare skulle artiklarna uppnå god vetenskaplig kvalitet, det vill säga grad I eller grad II enligt Carlsson & Eimans granskningsmall (2003). Inklusionskriterierna innefattade att artiklarna skulle vara publicerade inom en tioårs-period och att de fokuserade på patienters upplevelser av omvårdnad vid strålbehandling av huvud- och halscancer. I CINAHL och PsycInfo ställdes ett filter för referegranskning in. I PubMed saknades däremot denna funktion vilket ledde till en manuell granskning där information inhämtades via artiklarnas webbsidor i syfte att få fram information om referegranskning. Exklusionskriterierna var litteraturöversikter samt artiklar som inte hade etiskt godkännande.

CINAHL

CINAHL är en databas som består av artiklar av relevans för omvårdnad inom hälso- och sjukvården (Hellberg & Karlsson, 2023). Två sökningar gjordes i CINAHL. I den första sökningen användes sökorden och de booleska operatorena: "MH"Head and Neck Neoplasm" (Major Heading) AND nursing care (fritext) AND radiation therapy (fritext). Begränsningar som lades till var att artiklarnas publiceringsdatum var inom en tioårs period, att artiklarna var referegranskade samt att de var skrivna på engelska. Sökningen resulterade i tre träffar varav samtliga titlar lästes, inga artiklar ansågs vara relevanta för syftet vilket ledde till ytterligare en sökning. I den andra sökningen användes sökorden "MH"Head and Neck Neoplasm" (Major heading) AND nurse OR nurses OR nursing (fritext) AND radiation therapy (fritext) (se Tabell 2 Bilaga B). Begränsningar som lades till var att artiklarnas publiceringsdatum skulle vara inom en tioårs period, vara referegranskade samt vara skrivna på engelska. Sökningen genererade 32 träffar. Samtliga titlar och abstract lästes igenom varav elva artiklar lästes ingående. Resterande artiklar ur sökningen valdes bort då de inte svarade an på det valda syftet. En artikel granskades och valdes ut för att användas som resultatartikel i litteraturstudien. Artikeln granskades med hjälp av Carlsson och Eimans granskningsmall (2003) och uppnådde grad I.

PubMed

PubMed är en databas som består av litteratur inom det biomedicinska området vilket innebär medicin, omvårdnad samt tandvård (Hellberg & Karlsson, 2023). Två sökningar gjordes i PubMed. I den första sökningen användes sökorden och de booleska

operatorerna: "Head and neck Neoplasms" (MeSH term) AND nursing care (fritext) AND radiation therapy (fritext). Begränsningar som lades till var att artiklarnas publiceringsdatum var inom en tioårsperiod samt vara skrivna på engelska. Sökningen resulterade i 460 träffar. Samtliga titlar lästes igenom men då sökningen gav för få träffar i CINAHL gjordes även här en andra sökning. I den andra sökningen användes sökorden och de booleska operatorerna: "Head and neck Neoplasms" (MeSH term) AND nurse OR nurses OR nursing (fritext) AND radiation therapy (fritext) (Se Tabell 2 Bilaga B). Begränsningarna som lades till var att artiklarnas publiceringsdatum var inom en tioårsperiod och vara skrivna på engelska. Sökningen resulterade i 510 träffar. Samtliga titlar lästes igenom varav 118 abstract lästes varav 52 artiklar lästes i fulltext. Resterande artiklar ur sökningen valdes bort då de inte svarade an på det valda syftet. Vidare valdes 9 artiklar ut för granskning med hjälp av Carlsson & Eimans granskningsmall (2003). Sju artiklar grad I och grad II valdes ut för att användas som resultatartiklar i litteraturstudien.

PsycInfo

PsycInfo är en databas som består av faktagranskad litteratur inom psykologi samt beteendevetenskap (Hellberg & Karlsson, 2023). Två sökningar gjordes i PsycInfo. I den första sökningen användes sökorden och de booleska operatorerna: Neck anatomy (Thesaurus) AND nursing care (fritext) AND radiation therapy (fritext). Begränsningarna som lades till var att artiklarnas publiceringsdatum var inom en tioårsperiod, vara referegranskade samt vara skrivna på engelska. Sökningen genererade tre träffar, samtliga titlar och abstract lästes igenom däremot ansågs ingen av dessa artiklar vara relevanta för vårt arbete. I den andra sökningen användes sökorden och de booleska operatorerna: Neck anatomy (Thesaurus) AND nurse OR nurses OR nursing (fritext) AND radiation therapy (fritext) (se Tabell 2 Bilaga B). Begränsningarna som lades till i sökningen var att artiklarnas publiceringsdatum var inom en tioårsperiod, vara referegranskade samt vara skrivna på engelska. Sökningen resulterade i tio träffar, samtliga titlar och abstract lästes igenom varav åtta artiklar lästes ingående. Endast en av dessa svarade på syftet och granskades enligt Carlsson & Eimans (2003) granskningsmall. Artikeln uppnådde grad I utifrån granskningsmallen och inkluderades som en resultatartikel.

Databearbetning

Databearbetning av resultatartiklarna i litteraturstudien genomfördes i enlighet med Popenoe et al (2021) som är en guide för dataanalys. Enligt Popenoe et al (2021) utförs processen i tre steg. Första steget handlar om att identifiera om innehållet i artiklarna svarar an på det valda syftet, vilket i detta fall var att undersöka patienters upplevelse av omvårdnad vid strålbehandling av huvud- och halscancer. För att bilda en bredare förståelse lästes resultatartiklarna både separat och tillsammans. Efter att en överblick

över de valda artiklarna skapats skrevs artikelöversikt för varje enskild artikel (Se Tabell 3, Bilaga C). För att identifiera fynd med relevans för studiens syfte strukturerades fynden i ett gemensamt dokument. Tillsammans bearbetades en artikel åt gången med litteraturstudiens syfte i åtanke för att exkludera irrelevant information (Popenoe et al., 2021). Nästa steg i analysprocessen var kondensering vilket innebär bearbetning av litteraturen, detta gjordes genom att konkretisera och summera relevant information från resultatartiklarna. Dataenheterna kodades i olika färger för att hålla isär och identifiera olika kategorier. Steg tre i analysprocessen innebar att gruppera det material som svarat på syftet (Popenoe et al., 2021). Kategorierna som abstraherades var: *Personcentrerad kommunikation* och *Relationell omvårdnad*.

Forskningsetiska överväganden

Under utförandet av ett vetenskapligt arbete förhåller sig forskaren till forskningsetik som innebär etiska överväganden som präglar studien från start till slut (Sandman & Kjellström, 2018). De individer som väljer att delta i en studie ska respekteras och inte utsättas för orimliga risker. För att en studie ska uppfylla etiska krav ska tre villkor uppfyllas. Kraven är att studien ska ha god vetenskaplig kvalitet, den ska röra aktuella frågor och följa etiska principer (Sandman & Kjellström, 2018). Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor skyddar enskilda individer och stärker människovärdet vid forskning inom Sverige. Forskning av detta slag får endast utföras efter att en etikprövning har genomförts och godkänts. Etikprövningen syftar till att mänskliga rättigheter och grundläggande friheter beaktas (2003:460). Under 1964 utvecklade World Medical Association Helsingforsdeklarationen med avsikt att värna om etiska principer vid medicinsk forskning som involverar människor. En av de grundläggande principerna i Helsingforsdeklarationen handlar om att individens bästa alltid går före samhällets och vetenskapens intressen (World Medical Association, 2024). Samtliga resultatartiklar i litteraturstudien hade ett etiskt godkännande från etiknämnderna i respektive länder där studien utförts. Litteraturstudien är till nytta för hälso- och sjukvården då studien ökar förståelsen för patienters upplevelser av omvårdnad vid

strålbehandling av huvud- och halscancer. Då den allmänna litteraturstudien baseras på redan befintlig forskning bedömdes nyttan med studien överväga riskerna.

Resultat

Utifrån databearbetningen identifierades två kategorier baserat på resultatartiklarna: *“Personcentrerad kommunikation”* och *“Relationell omvårdnad”*. För att ge en översikt presenteras kategoriernas fördelning i respektive artikel i Tabell 4.

Tabell 4: Artiklarnas representativitet i resultatets kategorier

Peeters et al., (2018)	Moore et al., (2023)	Mondahl et al., (2023).	Kara et al., (2023).	Jiang et al., (2017).	Gibson et al., (2022)	Chen et al., (2024).	Braat et al., (2022)	Appleton et al., (2018).	Kategorier
X	X	X		X	X	X	X	X	Personcentrerad kommunikation
X	X	X	X		X		X	X	Relationell omvårdnad

Personcentrerad kommunikation

Patienter med HH-cancer upplevde att tydlig och anpassad information hade stor betydelse vid stålbehandlingstiden vilket de ansåg kunde bidra till förbättrad livskvalitet (Appleton et al., 2018; Braat et al., 2022; Gibson et al., 2022; Mondahl et al., 2023; Moore et al., 2023). Den inledande fasen av behandling upplevs av patienter som övermäktig och svårbegriplig (Mondahl et al., 2023; Moore et al., 2023). Patienter upplevde att tydlig och anpassad information från sjuksköterskor minskade risken för missförstånd (Gibson et al., 2022; Mondahl et al., 2023). Patienter som hade tillgång till en specifik sjuksköterska upplevde att fick bättre kontinuitet vid sin behandling (Mondahl et al., 2023). Patienter värdesatte när sjuksköterskor kunde ge den information som för närvarande var viktig, vilket upplevdes minska informationsöverbelastning (Gibson et al., 2022; Mondahl et al., 2023). En mindre mängd information i en lugn miljö upplevdes av patienterna som positivt (Mondahl et al., 2023). Detta upplevdes skapa bättre förutsättningar för att komma ihåg information samt att ge bättre koll på vad som skulle ske framöver (Mondahl et al., 2023). Patienter uppskattade även när sjukvårdspersonal pratade på ett lättförståeligt sätt utan att använda medicinskt språk (Gibson et al., 2022). Patienter upplevde det viktigt att uttrycka sina känslor och rädslor vid behandlingen vilket de hade önskat fanns mer utrymme för då det ökade deras känsla av kontroll (Peeters et al., 2018). När sjuksköterskor uppmärksammade personliga utmaningar och behov upplevde patienter ett ökat välbefinnande (Mondahl et al., 2023). De menade att sjuksköterskor kunde fungera som en länk mellan vårdpersonal och olika vårdavdelningar (Gibson et al., 2022; Mondahl et al., 2023). Hjälpt från sjuksköterskor med enklare åtgärder kunde minska känslan av förvirring och frustration (Mondahl et al., 2023).

Innehållet i det som kommunicerades hade också betydelse för upplevelsen av behandlingen (Gibson et al., 2022). Bristande kommunikation mellan patienter och sjuksköterskor upplevdes däremot förvirrande vilket skapade oro hos patienter (Gibson et al., 2022). Kommunikation som visade medkänsla gjorde att de kände sig hörda och respekterade. Kommunikationsbrist mellan sjukvårdspersonal var något som patienter upplevde som påfrestande då olika information från sjukvårdspersonal kunde leda till förvirring (Gibson et al., 2022). Patienter uppskattade en tydlig handlingsplan där mål sattes upp gemensamt med sjuksköterskan (Appleton et al., 2018). När sjuksköterskor tog sig tid att fråga personliga frågor om annat som inte rörde sjukdomsbilden upplevde

patienter en bättre vårdupplevelse (Gibson et al., 2022). På grund av kommunikationssvårigheter upplevdes den vardagliga kommunikationen som svår och det sociala livet påverkades (Gibson et al., 2022). För patienterna var det betydelsefullt att få anpassad information som var relevant för just strålningens biverkningar så som munvård, muntorrhet och egen vård för problematiken (Gibson et al., 2022; Jiang et al., 2017). Det framkom att de upplevde att hälso- och sjukvårdspersonalen saknade kunskap för att bemöta patienter vid dessa biverkningar (Gibson et al., 2022; Jiang et al., 2017). En bristande information från hälso- och sjukvårdspersonalen gjorde i stället att patienterna kände sig tvungna att hantera symtom vid muntorrhet på egen hand (Jiang et al., 2017). De tillfällen då sjuksköterskor gav information om munhälsa värderades högt och patienter ansåg informationen som både användbar och betydelsefull för framtiden (Moore et al., 2023). Strålbehandlingen orsakade muntorrhet vilket upplevdes vara förknippat med dålig munhälsa samt fysisk och psykisk påfrestning (Jiang et al., 2017; Moore et al., 2023).

Gällande informationsinnehåll upplevde patienter att information om näring ledde till förbättrad näringsstatus under behandlingens gång (Chen et al., 2024). Individuellt nutritionsstöd skapade förutsättningar för att lättare hålla koll på dagligt intag av näring, vilket ansågs öka livskvaliteten (Chen et al., 2024; Kara et al., 2023). Information om hur skador på munslemhinnan kunde undvikas och behandlas upplevdes också som viktig (Kara et al., 2023). Ämnesområden där patienter upplevde att de blev missförstådda i kommunikationen var samtal och information om ätande och kroppsvikt (Gibson et al., 2022). Patienter upplevde att sjuksköterskor hade deras bästa för ögonen men önskade att sjuksköterskorna hade varit mer tillmötesgående och beaktat patientens egen upplevelse av att äta och svårigheterna kring att äta (Gibson et al., 2022).

Relationell omvårdnad

Patienter upplevde att en god relation till sjuksköterskor vid behandlingsprocessen skapade en trygghet (Appleton et al., 2018; Braat et al., 2022; Gibson et al., 2022; Mondahl et al., 2023; Moore et al., 2023; Peeters et al., 2018). Sjuksköterskors specifika kunskaper om cancer och cancervård upplevdes skapa trygghet (Moore et al., 2023). Med hjälp av sjuksköterskor minskade känslan av ensamhet, vilket bidrog positivt till den fysiska och psykiska återhämtningen vid behandlingen (Appleton et al., 2018; Moore et al., 2023). En bra relation med sjuksköterskor upplevdes ge goda förutsättningar till delaktighet i sin egen vård (Appleton et al., 2018; Braat et al., 2022). Kontinuiteten i vården resulterade i tillit och gjorde det lättare att ta kontakt samt våga öppna upp sig för samtal (Mondahl et al., 2023). Att ta ansvar för sin egen vård upplevdes som viktigt och underlättades genom delaktighet och informationsutbyte med sjuksköterskor (Appleton et al., 2018). Delaktighet och samarbete med vårdpersonal skapade en känsla av kontroll och bättre förutsättningar för att kunna hantera svårigheter och symtom (Appleton et al., 2018). Genom att sjuksköterskor hjälpte dem driva bort negativa känslor menade patienter att de upplevde en känsla av tillfredsställelse vilket de

ansåg stärkte förmågan att inte ge upp sitt självförtroende (Appleton et al., 2018; Peeters et al., 2018).

Delaktighet upplevdes även när de fick information och undervisning om behandlingen av sjuksköterskor (Braat et al., 2022). Upplevelsen av långvariga biverkningar kunde påverka livskvaliteten negativt, men kunde lättare hanteras genom att tillsammans med sjuksköterskor skapa en individuell vårdplan (Kara et al., 2023). Patienter som vårdats av ett multidisciplinärt team där sjuksköterskor ingick upplevde lättnad och tacksamhet för den vård och behandling de fått, vilket de ansåg skapade bättre förutsättningar till att klara av vardagen på egen hand (Moore et al., 2023). God kompetens hos personal skapade tillit vilket resulterade i en positiv vårdupplevelse (Appleton et al., 2018). Då patienter upplevde trygghet i relationen med sjuksköterskor upplevdes en möjlighet att överlåta sin hälsa till sjuksköterskor (Appleton et al., 2018).

Vid stressig arbetsmiljö upplevdes vården som opersonlig då personalen förmedlade en känsla av att inte ha tid (Gibson et al., 2022). I stället uppskattade patienter omvårdnad som utgick från deras egna behov då detta bidrog till minskad oro och ångest inför varje behandlingstillfälle (Gibson et al., 2022; Peeters et al., 2018;). Genom acceptans och egna strategier kunde patienterna stärka sitt självförtroende under vårdtiden, vilket de ansåg skapade bättre förutsättningar till snabbare återhämtning (Kara et al., 2023).

Diskussion

Metoddiskussion

Metoden som användes var en allmän litteraturstudie (Friberg, 2017). Litteraturstudien fokuserade på patienters upplevelser av omvårdnad vid strålbehandling av huvud- och halscancer. För att undersöka kvaliteten i studien användes begreppen pålitlighet, trovärdighet, bekräftelsebarhet och överförbarhet. Lämpliga databaser inom omvårdnad användes för att öka trovärdigheten och överförbarheten i studien (Mårtensson & Fridlund, 2023). De databaser som användes var: CINAHL, PubMed och PsycInfo. För att stärka trovärdigheten i urvalet av resultatartiklar användes Carlsson & Eimans (2003) granskningsmall. Artiklarna granskades både enskilt och tillsammans för att vidare diskutera resultatet av granskningarna tills konsensus uppnåddes (Henricson, 2023). Granskningarna bidrog till att endast använda de artiklar som uppnådde kvalitetsnivå av grad I eller grad II (Henricson, 2023). Den vetenskapliga kvaliteten stärktes genom att de använda artiklarna som uppnådde hög vetenskaplig kvalitet (Mårtensson & Fridlund, 2023). Trovärdigheten stärktes ytterligare genom att enbart använda refereegranskade artiklar (Henricson, 2023). I CINAHL och PsycInfo ställdes ett filter in för att filtrera bort artiklar som sakade refereegranskning. I PubMed saknades däremot denna funktion, vilket ledde till en manuell granskning där information inhämtades via artiklarnas webbsidor i syfte att få fram information om refereegranskning. Sökningen gjordes under en tioårsperiod och flertalet av artiklarna är under de senaste fem åren vilket ger en aktuell bild av forskningsläget.

Informationssökningen utfördes i två olika steg vilka var, inledande sökning och huvudsökning (Hellberg & Karlsson, 2023). Den inledande sökningen påbörjades genom fritextsökning för att skapa en överblick kring det valda ämnet som sedan lade grunden till huvudsökningen (Hellberg & Karlsson, 2023). De fritextord som användes var huvud- och halscancer, sjuksköterska och strålningsbehandling. Till en början genererade vår sökning begränsat med artiklar på den ena databasen vilket ledde till att sökorden kombinerades med de booleska operatorerna AND och OR som möjliggjorde en bredare sökning med ett större antal träffar. Vidare i sökningen beslutades det att använda ämnesordsökning vilket gav oss fler resultat på ordet huvud- och halscancer (Hellberg & Karlsson, 2023). Litteratursökningarna utfördes på samma sätt i samtliga databaser och hade likadana sökordskombinationer, vilket enligt Henricson (2023) ökade studiens trovärdighet och bekräftelsebarhet. Vid utförandet av sökningarna lästes alla titlar i samtliga databaser, däremot lästes inte alla abstract. En svaghet med att inte ha läst abstract till samtliga artiklar kan ha lett till utgallring av relevanta artiklar utifrån en dåligt formulerad titel. En annan svaghet under datainsamlingen var att samtliga artiklar var skrivna på engelska vilket kan ha lett till språkliga missförstånd. Däremot valde författarna att översätta alla artiklar till svenska för att få en djupare förståelse. En svaghet med översättning kan vara att innebörden av texten blir svårbegriplig på grund av okorrekt grammatik. Under arbetets gång valdes studiens syfte att ändrats från att till en början ha fokuserat på sjuksköterskors omvårdnad till att i stället fokusera på patienters upplevelser av omvårdnad. Det skrivna resultatet valdes att behållas och så även de valda sökorden. Ändringen i syftet kan ha lett till begränsning vad gäller sökträffar då fler kvalitativa studier förmodligen hade visat sig om sökord som exempelvis patient eller upplevelser hade använts.

Vidare utfördes bearbetning av artiklarna med hjälp av Popenoe et al. (2021) som är en analysguide för databearbetning. Författarna bearbetade artiklarna både enskilt och tillsammans vilket ökar både trovärdighet samt bekräftelsebarhet (Henricson, 2023). Sökningen resulterade i nio resultatartiklar som sedan grupperades i två kategorier vilka var: *“Personcentrerad kommunikation”* och *“Relationell omvårdnad”*.

Kvalitativa studier innebär att skapa förståelse för personers upplevelser och erfarenheter medan kvantitativa metoder i stället utgår ifrån jämförelser och mätningar (Segersten, 2017). Mixad metod innebär en blandning av både kvalitativ och kvantitativ metod (Borglin, 2023). En styrka i litteraturstudien var att både kvalitativa, kvantitativa och mixade metoder användes vilket kan skapa ett bredare perspektiv då det har använts olika metoder för att undersöka problemområdet. En svaghet i studien kan däremot vara användningen av antalet kvantitativa artiklar då trovärdigheten kan minska eftersom det valda syftet fokuserar på patienters upplevelser av omvårdnad vid strålbehandling av huvud- och halscancer. Resultatartiklarna som använts i litteraturstudien kom från Nederländerna, Kina, Australien, Turkiet, Danmark, England och Irland. Resultatet reflekterade personers upplevelser av omvårdnad vid strålbehandling av HH-cancer utifrån en stor geografisk spridning. Resultatet som framkom från artiklarna kan vara överförbart till andra sammanhang eller grupper (Henricson, 2023). Den stora geografiska spridningen visar på att resultatet även kan vara överförbart till andra

länder. I föreliggande litteraturstudie hade vi dock ingen studie från Sverige, däremot från Danmark vilket visar på att överförbarheten även kan vara aktuell i Sverige.

Etiska aspekter utgjorde en betydande roll i litteraturstudien vilket granskades i samband med sökning av resultatartiklar. Samtliga artiklar som valdes ut till resultatet hade etiskt godkännande vilket stärkte trovärdigheten och pålitligheten i studien (Kjellström, 2023).

Resultatdiskussion

Patienters upplevelser av omvårdnad vid strålbehandling av HH-cancer beskrevs i litteraturstudiens resultat i två kategorier vilka var: *Personcentrerad kommunikation* och *Relationell omvårdnad*.

Resultaten belyste att information och kommunikation med sjuksköterskor hade en avgörande betydelse för deras välmående vid strålbehandlingen av HH-cancer (Braat et al., 2022; Gibson et al., 2022; Mondahl et al., 2023; Moore et al., 2023). Patienterna upplevde det som viktigt att de fick information i en lugn miljö där sjuksköterskor visade sig vara tillgängliga och öppna för samtal (Gibson et al., 2022). Tidigare forskning beskriver vikten av att sjukvårdspersonal ger information i ett format som är enkelt att begripa, vilket ofta innebär att både muntlig och skriftlig information ska ges (Paterson et al., 2023). Paterson menar också att de språkliga barriärerna kan kräva mer tid av sjuksköterskor, samt en bättre förmåga att lyssna (Paterson et al., 2023). Därför kan sjuksköterskor behöva vägledning för att på ett lämpligt sätt anpassa informationen efter varje individ, även i en stressig arbetsmiljö.

Resultatet visade också att patienter ansåg att relationen med sjuksköterskor skapade trygghet vilket ledde till bättre vård där sjuksköterskor tidigt i vårdförloppet kunde fånga upp patienters individuella behov (Appleton et al., 2018; Braat et al., 2022; Gibson et al., 2022; Mondahl et al., 2023; Moore et al., 2023). Patienter upplevde personcentrerad vård som viktig för att kunna hantera sjukdom och de känslor som uppstod vid behandlingen (Gibson et al., 2022). Personcentrerad vård har även enligt tidigare forskning ansetts ha haft stor betydelse för att skapa delaktighet, öka självbestämmandet samt främja livskvaliteten (Hansson et al., 2017; Koinberg et al., 2018). Om sjuksköterskor arbetar utifrån personcentrerad vård vilket ingår i sjuksköterskors kärnkompetenser ökar det möjligheten till en bättre upplevelse av omvårdnaden hos patienter med HH-cancer (Hansson et al., 2017; International Council of Nurses [ICN], 2021/2022).

Resultatet i litteraturstudien visar att patienter uppskattade kontakt med en specifik sjuksköterska då det skapades en trygghet och kontinuitet, vilket gjorde att förvirring och missförstånd minskade (Mondahl et al., 2023). Patienterna upplevde kontaktsjuksköterska som en trygg person att förlita sig på och som kunde stärka deras förtroende till omvårdnaden (Mondahl, 2023). Tidigare forskning betonar att relationen betydelse mellan patienter och sjuksköterskor har en stor betydelse för en fungerande kommunikation vid behandlingens tid (Edlund et al., 2023; Mortensen et al., 2021).

Detta går i linje med Sigridur Halldorsdottirs (2008) teori som beskriver att relationen mellan patient och sjuksköterska har en avgörande roll i omvårdnaden. Tidigare forskning som överensstämmer med detta betonar vikten av att sjuksköterskor har ett helhetsperspektiv vad gäller omvårdnad hos patienter med HH-cancer (Saghafi et al., 2023). När sjuksköterskor visar sig tillgängliga för samtal och när vårdkontakten blir kontinuerlig med en och samma sjuksköterska upplevs det som en trygghet hos patienterna (Collet et al., 2022). Enligt Halldorsdottir (2008) kan patienter som känner trygghet till sjuksköterskor lättare öppna upp sig om sitt tillstånd och mående, vilket underlättar för sjuksköterskor att få förståelse för patienter och se det ur deras synvinkel. Enligt Nationell cancerstrategi för framtiden (SOU 2009:11) har patienter i Sverige rätt till en fast vårdkontakt, detta kan vara i form av en kontaktsjuksköterska. Kontaktsjuksköterska kan öka tillgängligheten samt skapa trygghet, vilket i sin tur kan ge patienter möjlighet till ökad delaktighet i sin vård (SOU 2009:11). Med denna inblick är en reflektion att alla patienter drabbade av HH-cancer borde få tillgång till en fast vårdkontakt för att öka trygghet och kontinuitet vid behandlingen.

Konklusion och implikation

Litteraturstudiens resultat visade att sjuksköterskor hade en viktig roll för patienter vid strålbehandling av huvud- och halscancer. Sjuksköterskans stöd och kunskap skapade en känsla av trygghet för patienten och en motivation till behandlingen. Samtidigt som patienter upplevde vissa brister i sjuksköterskors information och kommunikation, visar studien att en god relation mellan patient och sjuksköterska kan underlätta patientens delaktighet i omvårdnaden.

Att vårda patienter som genomgår strålbehandling mot huvud- och halscancer är ett komplext omvårdnadsarbete som ställer höga krav på sjuksköterskors kompetens. Studien visar vikten av att sjuksköterskor i sin omvårdnad till dessa patienter är uppmärksam på vilken information och vilket stöd den enskilda patienten behöver.

Litteraturstudiens resultat kan bidra till en ökad förståelse bland sjuksköterskor vad gäller patienters upplevelser av omvårdnad vid strålbehandling av huvud- och halscancer. Mer forskning kring patienters upplevelser av omvårdnad kan bidra till en mer personcentrerad vård.

Referenser

*Anger resultatartiklar

- *Appleton, L., Poole, H. & Wall, C. (2018). Being in safe hands: Patients' perceptions of how cancer services may support psychological well-being. *Leading Global Nursing Research*, 74(7), 1531–1543. <https://doi.org/10.1111/jan.13555>
- Borglin, G. (2023). Mixad metod. I M. Henricsson, M. (Red.), *Vetenskaplig teori och metod från idé till examination inom vård- och hälsovetenskap*. (3:e uppl., s. 241–258). Studentlitteratur
- *Braat, C., Verdujin, G., Van der stege, H., Offerman, M., Peeters, M., Van staa, A., & Oldermenger, W. (2022). Evolution of a nurse-led aftercare intervention for patients with head and neck cancer treated with radiotherapy and cisplatin or cetuximab. *Cancers Nurs*, 9;45(2), e-436-e446. <https://doi.org/10.1097/NCC.0000000000000983>
- Carlsson, S. & Eiman, M. (2003). *Evidensbaserad omvårdnad: Studiematerial för undervisning inom projektet "Evidensbaserad omvårdnad -- ett samarbete mellan Universitetssjukhuset MAS och Malmö högskola"* (Rapport nr 2). Malmö Högskola.
- *Chen, P., Yang, L., Xiu, M-G., Deng, L-H., & Li, Y. (2024). Effect of individualized nutritional intervention on head and neck cancer patients receiving radiotherapy. *Supportive Care in Cancer*, 32(94). <https://doi.org/10.1007/s00520-023-08290-5>
- Cheng, S-C. (2019). Oral dysfunction in patients with head and neck cancer: A systematic review. *Journal of Nursing*, 27(6), e58. <https://doi.org/10.1097/jnr.0000000000000363>
- Chiang, S-H., Ho, K.Y., Wang, S.Y., & Lin, C.C. (2018). Change in symptom clusters in head and neck cancer patient underdoing postoperative radiotherapy: A longitudinal study. *European Journal of Oncology Nursing*, 35(62-66). <https://doi.org/10.1016/j.ejon.2018.01.014>
- Collet, R., Major, M., Egmond, M., Maccow, R., Eskes, A. & Stuiiver, M. (2022). Experiences o finteraction between people with cancer and their healthcare professionals: A systematic review and meta-synthesis of qualitative studies. *European Journal of Oncology Nursing*, 60, 102198. <https://doi.org/10.1016/j.ejon.2022.102198>
- Dornan, M., Semple, C., Moorhead, A., & McCaughan, E. (2021). A qualitative systematic review of the social eating and drinking experiences of patients following treatment for head and neck cancer. *Support care in cancer*, 29, 4899-4909. <https://doi.org/10.1007/s00520-021-06062-7>
- Edlund, S., Söderstrand Carstens, J., Åkerman, B., Hed, E., Larsson, M., Tillfors, M. & Olsson, C. (2023). Facing negative emotions: Evaluation of a brief training in

- validating communication for contact nurses in cancer care. *European Journal Of Oncology Nursing*, 66, 102401. <https://doi.org/10.1016/j.ejon.2023.102401>
- Fridberg, F. (2017). Tankeprocessen under examensarbetet. I F. Friberg. (Red.), *Dags för uppsats, vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. (3:e uppl., s. 37–48). Studentlitteratur.
- Giarudet, A-L. (2023). Combination of internal and external beam radiotherapy. *Cancer Radiothérapie*, 27(8) 754-758. <https://doi.org/10.1016/j.canrad.2023.08.005>
- *Gibson, C., O'Connor, M., White, R., Jackson, M., Baxi, S. & Halkett, G. (2022). Silenced: Patients' experiences of voicelessness in head and neck cancer. *Patient Education and Counseling*, 105(7), 2410–2416. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2022.02.007>
- Grewal, S A., Jones, J., & Lin, A. (2019) Palliative radiation therapy for head and neck cancers. *International Journal Of Radiation Oncology Biology Physics*, 105(254-266). <https://doi.org/10.1016/j.ijrobp.2019.05.024>
- Gormley, M., Creaney, G., Schache, A., Ingarfield, K., & Conway, D. (2022). Reviewing the epidemiology of head and neck cancer: definitions, trends and risk factors. *British Dental Journal*, 233, 780-786. <https://doi.org/10.1038/s41415-022-5166-x>
- Halldorsdottir, S. (2008). The dynamics of the nurse-patient relationship: introduction of a synthesized theory from the patient's perspective. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 22(4), 643–652. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6712.2007.00568.x>
- Hansson, E., Carlström, E., Olsson, L-E., Nyman, J., & Koinberg, I. (2017). Can a person-centered-care intervention improve health-related quality of life in patients with head and neck cancer? A randomized, controlled study. *BMC Nursing*, 16(9). <https://doi.org/10.1186/s12912-017-0206-6>
- Hellberg, S. & Karlson, E-K. (2023). Informationssökning. I M. Henricsson, M. (red.). *Vetenskaplig teori och metod från idé till examination inom vård- och hälsovetenskap*. (3:e uppl., s. 85-102). Studentlitteratur.
- Henricson, M. (2023). Diskussion. I M. Henricson, M. (Red.), *Vetenskaplig teori och metod från idé till examination inom vård- och hälsovetenskap*. (3:e uppl., S. 491–500). Studentlitteratur.
- International Council of Nurses. (2022). ICN:s etiska kod för sjuksköterskor (Svensk sjuksköterskeförening, Övers.; Rev. utg.). Svensk sjuksköterskeförening. <https://swenurse.se/download/18.7104a0bd1817fce0092f0132/1656659417909/A4%20ICN%20Etiska%20kod%20enkelsidor.pdf> (Originalarbete publicerat 1953/2021)
- *Jiang, N., Zhao, Y., Jansson, H., Chen, X., & Mårtensson, J. (2017). Experiences of xerostomia after radiotherapy in patients with head and neck cancer: A

qualitative study. *Journal of Clinical Nursing*, 27, e-100-e108.
<https://doi.org/10.1111/jocn.13879>

- *Kara, H., Arikan, F., Kartoz, F., & Sahlin, A. (2023). A Prospective Study of Nurse-Led Oral Mucositis Management: Impact on Health Outcomes of Patients Receiving Radiotherapy for Head and Neck Cancer and Lung Cancer. *Seminars in Oncology Nursing*, 39(4), 151440.
<https://doi.org/10.1016/j.soncn.2023.151440>
- Kjellström, S. (2023). Forskningsetik. I M. Henricsson, M. (red.). *Vetenskaplig teori och metod från idé till examination inom vård- och hälsovetenskap*. (3:e uppl., s. 61–81) Studentlitteratur.
- Koinberg, I., Olofsson-Hansson, E., Carlström, E., & Olsson, L-E. (2018). Impact of a person-centered intervention for patients with head and neck cancer: a qualitative study. *BMC Nursing*, 17(48). <https://doi.org/10.1186/s12912-018-0319-6>
- Mathew, A., Tirkey, A.J., Li, H., Steffen, A., Lockwood, M. B., Patil, C. L. & Doorenbos, A. Z. (2021). Symptom Clusters in Head and Neck Cancer: A systematic Review and Conceptual Model. *Seminars in Oncology Nursing*, 37(5), 151215. <https://doi.org/10.1016/j.soncn.2021.151215>
- Mathelin, J., Courtier, N. & Hopkinson, J. (2023). Taste changes during radiotherapy for head and neck cancer. *Radiography*, 29(4), 746-751.
<https://doi.org/10.1016/j.radi.2023.05.004>
- McQuestion, M., Fitch, M., & Howell, D. (2011). The changed meaning of food: Physical, social and emotional loss for patients having received radiation treatment for head and neck cancer. *European Journal of Nursing*, 15(2) 145-151. <https://doi.org/10.1016/j.ejon.2010.07.006>
- *Mondahl, J., Hellesø, R., Thomsen, T-G., Homøe, P., & Fredriksen, K. (2023). A support nurse may strengthen the participation of patients with low socio-economic status in treatment pathways of head and neck cancer: A theory-based evaluation. *Leading Global Nursing Research*, 79(12), 4850–4862.
<https://doi.org/10.1111/jan.15816>
- *Moore, C., Donnelly, M., Semple, C., O'Neill, C. & McKenna, G. (2023). Compliance with oral hygiene and dietary advice for the prevention of post- radiotherapy dental disease among head and neck cancer patients – a qualitative study. *Journal of Dentistry*, 138, 104720. <https://doi.org/10.1016/j.jdent.2023.104720>
- Mortensen, A., Thorne, S., Wessel, I., N.Rogers, S., & Jarden, M. (2021). The nurse-patient interaction during rehabilitation consultations in patients surgically treated for head and neck cancer – a qualitative study. *European Journal of Oncology Nursing*, 53, 101985. <https://doi.org/10.1016/j.ejon.2021.101985>

- Mårtensson, J. & Fridlund, B. (2023). Vetenskaplig kvalitet i examensarbetet. I M. Henricson, M. (Red.), *Vetenskaplig teori och metod från idé till examination inom vård- och hälsovetenskap*. (3:e uppl., s. 483–489). Studentlitteratur.
- Owens, D., Paleri, V., & Jones A.V. (2022). Head and neck cancer explained: an overview of management pathways. *British Dental Journal*, 233, 721-725. <https://doi.org/10.1038/s41415-022-5199-1>
- Paterson, C., Toohey, K., Bacon, R., Kavanagh, P. & Roberts, C. (2023). What Are the Unmet Supportive Care Needs of People Affected by Cancer: An Umbrella Systematic Review. *Seminars in Oncology Nursing*, 39(3), 1513533. <https://doi.org/10.1016/j.soncn.2022.151353>
- *Peeters, M., Braat, C., Been-Dahmen, J., Verduijn, G., Oldenmenger, W. & Staa, A. (2018). Support Needs of People With Head and Neck Cancer Regarding the Disease and Its Treatment. *Oncology Nursing Forum*, 1;45(5), 587–596. <https://doi.org/10.1188/18.ONF.587-596>
- Popenoe, R., Langius-Eklöf, A., Stenwall, E., & Jervaeus, A. (2021). A practical guide to data analysis in general literature reviews. *Nordic journal of nursing research*, 41(4), 175–186. <https://doi.org/10.1177/2057158521991949>
- Saghafi, E., Andås, C.A., Bernson, J., & Kjellner, G. (2023). Patient's experiences of adverse symptoms, emotions, and coping strategies in connection to treatment of head and neck cancer – an interview study. *BMC Oral Health*, 23, 641. <https://doi.org/10.1186/s12903-023-03366-4>
- Sandman, L. & Kjellström, S. (2018). *Etikboken: etik för vårdande yrken* (2:a uppl.). Studentlitteratur
- Segersten, K. (2017). Att välja ämne och modell för sitt examensarbete. I F. Friberg, F. (Red.), *Dags för uppsats, vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. (3:e uppl., s. 105–108). Studentlitteratur.
- SFS 2003:460. *Lag om etikprövning av forskning som avser människor*. Utbildningsdepartementet. Hämtad 29 december, 2024, från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003460-om-etikprovning-av-forskning-som_sfs-2003-460/
- SOU 2009:11. *En nationell cancerstrategi för framtiden*. Statens offentliga utredningar från Socialdepartementet. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2009/02/sou-200911/>
- World Health Organization (2022). *Cancer*. Hämtad 1 Januari, 2025, från <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/cancer>
- World Medical Association. (2024). *WMA Declaration of Helsinki – Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects*. Hämtad 14 januari, 2025, från <https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki/>

Östlundh, L. (2017). Informationssökning. I F. Friberg, F (Red.), *Dags för uppsats, vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. (3:e uppl., s. 59–82). Studentlitteratur.

Bilaga A

Tabell 1: Sökordsöversikt

Rad	Sökord	CINAHL	PubMed	PsycInfo
1	Huvud- och halscancer	(MH "Head and Neck Neoplasms")	((("Head and Neck Neoplasms"[Mesh]))	MAINSUBJECT.EXACT.EXPLODE("Neck (Anatomy)")
2	Sjuksköterska Omvårdnad	nurse OR nurses OR nursing (fritext)	nurse OR nurses OR nursing (fritext)	nurse OR nurses OR nursing (fritext)
3	Strålningsbehandling	radiation therapy (fritext)	radiation therapy (fritext)	radiation therapy (fritext)

Bilaga B

Tabell 2: Sökhistorik

Rad	Datum	Databas	Sökord/Limits/Booleska operatorer	Antal träffar	Lästa abstrakt	Granskade artiklar	Resultat artiklar
1	2025-01-27	CINAHL	((MH "Head and Neck Neoplasms+")) AND (nurs OR nurses OR nursing) AND radiation therapy	32	32	1	1
2	2025-01-27	PubMed	(("Head and Neck Neoplasms"[Mesh]) AND (nurse OR nurses OR nursing)) AND (radiation therapy)	510	118	9	7
3	2025-01-27	PsychInfo	MAINSUBJECT.EXACT.EXPLODE("Neck (Anatomy)") AND (nurse OR nurses OR nursing) AND (radiation therapy)	10	10	1	1

Bilaga C

Tabell 3: Artikelöversikt

Artikel 1	Information om artikeln
Referens	Appleton, L., Poole, H. & Wall, C. (2018). Being in safe hands: Patients' perceptions of how cancer services may support psychological well-being. <i>Leading Global Nursing Research</i> , 74(7), 1531–1543. https://doi.org/10.1111/jan.13555
Land	England
Databas	PubMed
Syfte	Att utforska hur cancertjänster på ett positivt sätt kan främja och stödja patienters välbefinnande under hela behandlingen.
Metod	Kvalitativ studie med semistrukturerade intervjuer
Urval	30 patienter med huvud- och halscancer, kolorektalcancer och lungcancer som behandlas i kurativt syfte rekryterades.
Datainsamling	Efter skriftligt samtycke deltog patienterna i intervjuer. Intervjuerna genomfördes av huvudförfattaren och en forskningssjuksköterska som inte var involverad i vården av patienterna. Intervjuerna spelades in digitalt och varade mellan 25 och 95 minuter, sedan transkriberades det för att skydda patienternas identitet. Intervjuerna ägde rum mellan 2014–2015.
Dataanalys	Induktiv analysmetod genomfördes parallellt med rekrytering. Sedan gjordes en grundläggande systematisk sexstegsprocess.
Bortfall	Ej angivet
Resultat/Slutsats	Studien lyfter fram att ångest hos patienter kan lindras med anpassat stöd och bemötande. Studien lyfter även fram de positiva hälsoeffekterna för cancerpatienter av att ha en god relation med sjukvårdspersonalen. Mänskliga faktorer så som relationen mellan personal och patient tas upp i studien, samt vilka uppfattningar patienterna har om personalen. Organisatoriska faktorer tas upp och där handlade det om miljöns påverkan, hur det är att hantera okända miljöer som kan kännas skrämmande men även organisationens rutiner. I studien upplevde patienter att det var viktigt att känna sig trygg och att oron minskade genom personalens bemötande och stöd. Studien beskriver även att patienter föredrog ett neutraliserat möte med sjukvårdspersonalen, där positivitet kunde hjälpa normaliseringen av behandlingen.
Vetenskaplig kvalitet	Grad I (87,5%) enligt Carlsson & Eimans (2003) kvalitetsbedömning för kvalitativ metod.

Artikel 2	Information om artikeln
Referens	Braat, C., Verduijn, G.M., Van der Stege, H.A., Offerman, M.P.J., Peeters, M.A.C., Van Staa, A., Oldenmenger, W.H. (2022). Evaluation of a nurse-led aftercare intervention for patients with head and neck cancer treated with radiotherapy and cisplatin or cetuximab. <i>Cancer nurs</i> , 9;45(2), e-436-e446. https://doi.org/10.1097/NCC.0000000000000983
Land	Nederländerna
Databas	PubMed
Syfte	Utvärdering av en sjuksköterskeledd eftervårdsintervention för att stödja patienter som återhämtar sig från HNC-behandling.
Metod	Mixad metod, pilotstudie.
Urval	Innan interventionen bjöds 40 patienter in, varav 28 deltog. Mellan november 2015 till november 2016 bjöd man in 65 patienter för att delta. Av dessa kom 27 patienter med.
Datainsamling	Intervjuer och observationer gjordes för att undersöka sjuksköterskors och patienters uppfattningar genom semistrukturerade intervjuer.
Dataanalys	Kvantitativ metod med beskrivande statistik och kvalitativ data genom att en oberoende forskare intervjuade sex slumpmässiga patienter.
Bortfall	Tolv bortfall innan interventionen samt 38 exkluderade vid interventionens start på grund av dödsfall. Av dem 27 patienter som var med drog sig 6 patienter tillbaka och hoppade av studien.
Resultat/Slutsats	Studiens resultat belyste de psykosociala samt relationella stödet från sjuksköterskor ej tillgodoseddes utan att det fokuserades mest på informativt samt instrumentellt stöd. Studien belyser även att ett samarbete mellan patienter och sjuksköterskor har en avgörande roll för att patienter ska få möjlighet till förbättrad egenvård. Studien belyser att de känslomässiga aspekterna av behandlingen vid HH-cancer var viktigt för att bygga upp ett självförtroende för att komma vidare i livet. Det framkom i studien att patienter upplever att delat beslutfattande kändes viktigt för hantering av symtom, biverkningar och kommande livsstil.
Vetenskaplig kvalitet	Grad I (82%) enligt Carlsson & Eimans (2003) kvalitetsbedömning för kvantitativ metod.

Artikel 3	Information om artikeln
Referens	Chen, P., Yang, L., Xiu, M-G., Deng, L-H., Li, Y. (2024). Effect of individualized nutritional intervention on head and neck cancer patients receiving radiotherapy. <i>Supportive Care in Cancer</i> , 32(94). https://doi.org/10.1007/s00520-023-08290-5
Land	Kina
Databas	PubMed
Syfte	Att utforska effekten av individualiserade nutritionsinterventioner på patienter med huvud- och halscancer som får strålbehandling och ge en grund för att förbättra livskvaliteten hos patienter med HH-cancer.
Metod	Kvantitativ metod
Urval	108 patienter med huvud- och halscancer som fått strålbehandling. 54 patienter deltog i observationsgruppen och 54 i kontrollgruppen.
Datainsamling	Nutritionscreening med hjälp av Nutritional Risk Screening 2002 (NRS2002). Där räknas poäng ut på nyskrivna patienters näringsstatus, sjukdomens svårighetsgrad samt ålder och efter det bedöms risken för eventuell undernäring. Inklusionskriterier var patienter diagnostiserade med HH-cancer som kunde kommunicera, vara medvetna samt ha fullständiga uppgifter i sina journaler.
Dataanalys	Forskningsdata analyserades med SPSS 19.0. Medelvärden och standardavvikelser användes för kontinuerlig data, t-test för gruppjämförelser samt rangsummatest för rangdata. Rutinmässig kostrådgivning har gjorts i kontrollgruppen och individualiserad nutritionsintervention har gjorts i observationsgruppen.
Bortfall	Inget angivet
Resultat/Slutsats	I studien framkommer att individanpassade näringsinterventioner har en positiv effekt för att förbättra patienters näringsintag och bidra till förbättras livskvalitet. Resultatet visar även att det minskade biverkningar som patienter upplever under strålbehandlingen. Individuell nutritionsintervention kan minska risk för undernäring hos huvud- och halscancer patienter under behandlingen. I studiens resultat framkom det att patienter som deltog i observationsgruppen upplevde ökad livskvalitet samt en högre tillfredsställelse vad gäller omvårdnaden i jämförelse med de patienter som deltar i kontrollgruppen.
Vetenskaplig kvalitet	Grad II (79,9%) enligt Carlsson och Eimans (2003) kvalitetsbedömning för kvantitativ metod

Artikel 4	Information om artikeln
Referens	Gibson, C., O-Connor, M., Vit, R., Jackson, M., Baxi, S. & Halkett, G. (2022). Silenced: Patients' experiences of voicelessness in head and neck cancer. <i>Patient Education and Counseling</i> , 105(7), 2410-2416. https://doi.org/10.1016/j.pec.2022.02.007
Land	Australien
Databas	PubMed
Syfte	Att undersöka patienters upplevelse av att kommunicera med vårdpersonal efter en diagnos av huvud- och halscancer (HNC).
Metod	Kvalitativ forskningsansats baserad på socialkonstruktionistisk teori. Semistrukturerade intervjuer.
Urval	Urvalet var 21 vuxna som fått diagnos huvud- och halscancer under de senaste sex åren och har fått sin behandling i Australien. 15 män och 6 kvinnor deltog.
Datainsamling	Semistrukturerad intervjuguide som belyste diagnos, behandlingserfarenheter, prognos, icke tillgodosedda behov, emotionellt välbefinnande samt information före behandling. Deltagarna fick frågor och uppmanades att svara på dem samt uttrycka sina egna erfarenheter. 19 intervjuer gjordes via fysiskt möte och två med hjälp av videokonferens. Intervjuerna varade mellan 45–75 minuter. Alla intervjuer spelades in och transkriberades sedan.
Dataanalys	Inledningsvis lästes transkriptionerna för att förstå patientens perspektiv. Sedan gjordes induktiv tematisk analys.
Bortfall	Inga angivna
Resultat/Slutsats	Resultatet visar att patienter upplever förlorad talförmåga som något plågsamt. Svårigheter att uttrycka sig verbalt och försöka hitta nya sätt att uttrycka sig verbalt upplevs svårt. Patienterna beskriver i studien att i vårdmiljöer känns kommunikationen som stressad då hälso- och sjukvårdspersonalen inte har den tid för dem som kanske krävs. Dålig kommunikation sjukvårdspersonal emellan beskrivs också som ett problem då patienterna upplever att de får bristfällig samt olik information. Personcentrerad vård framkommer i studien när patienter upplever olika känslor vid behandlingstillfällena som sjuksköterskan har i beaktning. Patienter beskriver i studien att de uppskattar att ses som person, inte enbart patient, de gav mer medkänsla.
Vetenskaplig kvalitet	Grad I (85,4%) enligt Carlsson & Eimans (2003) kvalitetsbedömning för kvalitativ metod.

Artikel 5	Information om artikeln
Referens	Jiang, N., Zhao, Y., Jansson, H., Chen, X., Mårtensson, J. (2017). Experiences of xerostomia after radiotherapy in patients with head and neck cancer: A qualitative study. <i>Journal of Clinical Nursing</i> , 27, e-100-e108. https://doi.org/10.1111/jocn.13879
Land	Kina
Databas	CINAHL
Syfte	Att beskriva upplevelser av strålningsinducerad xerostomi hos patienter med huvud- och halscancer
Metod	Kvalitativ deskriptiv studie med semistrukturerade intervjuer.
Urval	20 deltagare med HH-cancerdiagnos som behandlas med strålbehandling. Tretton män och sju män deltog i åldrarna 29–80 år.
Datainsamling	Data samlades in under fysiska, semistrukturerade intervjuer. En intervjuguide togs fram utifrån de fem ”holistiska dimensionerna”. Intervjuerna spelades in och transkriberades senare. Intervjuerna ägde rum mellan juni-november 2015.
Dataanalys	Innehållsanalys utfördes enligt den metod som beskrivits av Granheim och Lundman (2004). Översättning från mandarin till engelska, två forskare från teamet kontrollerade att översättningen blev korrekt.
Bortfall	Inga bortfall.
Resultat/Slutsats	Studiens resultat belyser patienter som lider av muntorrhet och deras upplevde av fysiska påfrestningar så som ätsvårigheter, talsvårigheter, röstförändringar, munsår samt förändrad smakupplevelse vid strålning av HH- cancer. Även psykosociala problem med känslor av sorg, rädsla och ångest som påverkar livskvaliteten negativt hos patienterna. Muntorrhet och biverkningar gjorde att patienterna avstod från sociala sammanhang på grund av rädsla. Resultatet visar på att hälso- och sjukvårdspersonal har bristande kunskap om muntorrhet samt hur symtomlindringen ska göras och att det behövs mer kunskap. Det framkommer även i studiens resultat att informationen var bristfällig och att patienter fick hantera symptom på eget sätt.
Vetenskaplig kvalitet	Grad I (90%) enligt Carlsson och Eimans (2003) kvalitetsbedömning för kvalitativ metod.

Artikel 6	Information om artikeln
Referens	Kara, H., Arikan, F., Karotz, F., Sahlin, A. (2023). A Prospective Study of Nurse-led Oral Muscositis Managment: Impact on Health Outcomes of Patients Receiving Radiotherapy for Head and Neck Cancer and Lung Cancer. <i>Seminars in Oncology Nursing, 39(4), 151440</i> . https://doi.org/10.1016/j.soncn.2023.151440
Land	Turkiet
Databas	Pubmed
Syfte	Att utvärdera effekten av sjuksköterskeledd muskositbehandling på hälsoreultatet för patienter som får strålbehandling för huvud- och halscancer och lungcancer.
Metod	Prospektiv, observationell, longitudinell kohortstudie.
Urval	27 patienter med huvud- och halscancer och lungcancer som vårdades på RT-enheten mellan september 2020 och februari 2021 i åldrar från 18 år.
Datainsamling	Data samlades in vid mötet mellan sjuksköterska och patient. Registrering av ålder, kön, diagnos, sjukdomsrelaterade egenskaper samt RT- region blev registrerade på patientinformationsformuläret. Ett uppföljningsformulär som innefattar oral muskosit och relaterade faktorer administrerades vid baslinjen en gång i veckan.
Dataanalys	Forskningsdata analyserades med hjälp av programmet Statistical Package for Social Sciences (SPSS). Ålder, utbildningsnivå, diagnos samt stråldos utvärderades med hjälp av procentsatser, medelvärden och standardavvikelse.
Bortfall	1 patient vars behandling avbröts och 2 patienter med saknade data från studien.
Resultat/Slutsats	Studien belyser hantering mukositis (skador på munslimhinnan) hos patienter som får strålbehandling för HH-cancer. Resultatet i studien belyser hur patienter blir involverade i vårdprocessen vad gäller utbildning, information samt hur de ska hantera mukositis. I studiens resultat beskrivs det att tidiga omvårdnadsåtgärder kunde förebygga och hantera mukositis under behandlingens tid vilket i sin tur ökade patientens välbefinnande och gjorde det enklare för patienter att få i sig näring. Vid tidig hantering av mukositis framkom det i studiens resultat att det var betydelsefullt att stödja patientens näringsbehov.
Vetenskaplig kvalitet	Grad I (90,2%) enligt Carlsson & Eimans (2003) kvalitetsbedömning för kvantitativ metod.

Artikel 7	Information om artikeln
Referens	Mondahl, J., Hellesö, R., Thomsen, T.G., Homöe, P., Frederiksen, K. (2023). A support nurse may strengthen the participation of patients with low socio-economic status in treatment pathways of head and neck cancer: A theory-based evaluation. <i>Leading Global Nursing Research</i> , 79(12), 4850-4862. https://doi.org/10.1111/jan.15816
Land	Danmark
Databas	PsychInfo
Syfte	Att testa och utvärdera en stödsjuksköterskeintervention inom huvud- och halscancer.
Metod	Kvalitativ metod
Urval	Urvalet bestod av elva män med huvud- och halscancer som erbjöds behandling med strålbehandling och eller kemoterapi. Männen hade låg socioekonomisk status och behövde uppfylla följande krav: låg inkomst, kort utbildning, låg yrkesstatus, bo utanför de större städerna, dålig livsstil så som förbrukning av alkohol och cigaretter och ha få anhöriga.
Datainsamling	Intervjuer, enkätundersökning och fältanteckningar som pågick från januari 2022 till april 2022.
Dataanalys	All data analyserades (enkätundersökning, fältanteckningar och intervjuer), analys och process enligt teoribaserad utvärdering med Peter Dahler-Larsen.
Bortfall	Två bortfall (en död och en försämrad i sitt tillstånd).
Resultat/Slutsats	Resultatet i studien visade på är att genom en stödsjuksköterska kunde patienterna känna sig hjälpta och stöttade. Information stödsjuksköterskan gav hjälpte patienterna att få bättre förståelse kring sin behandling och genom att sjuksköterskan lärde känna patienterna blev det enklare att anpassa och fånga upp behov i rätt tid. Studien belyser att patienterna upplevde att hjälp och stöd från stödsjuksköterskan underlättade för att hantera behandlingsvägen. Studien belyste hur stödsjuksköterskan såg till patienters specifika behov vilket gjorde det enklare för patienter att engagera sig i sin egen vård. Patienter upplevde stödsjuksköterskan som en trygg person och som såg helheten, inte enbart sjukdomen. Resultatet beskrev även det positiva med att ha en stödsjuksköterska både innan, under och efter behandling. Stödsjuksköterska underlättade också kontaktvägen mellan vårdpersonal och patienter genom god samordning.
Vetenskaplig kvalitet	Grad I (90%) enligt Carlsson & Eimans (2003) kvalitetsbedömning för kvalitativ metod

Artikel 8	Information om artikeln
Referens	Moore, C., Donnelly, M., Semple, C., O'Neill, C. & McKenna, G. (2023). Compliance with oral hygiene and dietary advice for the prevention of post- radiotherapy dental disease among head and neck cancerpatients – a qualitative study. <i>Journal of Dentistry</i> , 138, 104720. https://doi.org/10.1016/j.jdent.2023.104720
Land	Irland
Databas	PubMed
Syfte	Syftet var att ta reda på HH-cancerpatienters åsikter kring munhälsa.
Metod	Kvalitativ deskriptiv design med semistrukturerade intervjuer.
Urval	12 patienter deltog i studien.
Datainsamling	Semistrukturerade intervjuer genomfördes som pågick i 15–65 minuter. Samtliga spelades in. Under intervjuerna användes öppna frågor för att ge möjlighet till djupare beskrivning.
Dataanalys	Efter transkription av ljudinspelningarna gjordes en tematisk analys av data med hjälp av teknikerna för dataförtrogenhet, kodning, kategorisering, märkning samt temautveckling.
Bortfall	Inga bortfall
Resultat/Slutsats	Studien belyste att patienter uppskattning till cancervården. Patienter i studien upplevde att de inte kände sig ensamma under sin behandling och att sjukvårdspersonalen stöttade dem längs vägen vilket förbättrade deras motivation. Studien belyste att patienter upplever att sjuksköterskor hade en stor betydelse för dem då de fungerade som en stöttepelare. Patienter beskrev i studien att de upplevde informationen som övermäktig och svårbegriplig vilket sjuksköterskor kunde hjälpa till med då de kunde formulera på ett sätt som gjorde det mer begripligt att förstå. Studien belyser att patienter ansåg informationen som överflödigt ibland och att upplevelsen blev svår att hantera.
Vetenskaplig kvalitet	Grad I (95,8%) enligt Carlsson & Eimans (2003) granskningsmall för kvalitativ metod.

Artikel 9	Information om artikeln
Referens	Peeters, M., Braat, C., Been-Dahmen, J., Verdujin, G., Oldenmenger, W. & Van Staa, A. (2018). Support Needs of People With Head and Neck Cancer Regarding the Disease and Its Treatment. <i>Oncology Nursing Forum</i> , 1;45(5), 587-596. https://doi.org/10.1188/18.ONF.587-596
Land	Nederländerna
Databas	PubMed
Syfte	Att få insikt i människors erfarenheter av att hantera konsekvenserna av huvud- och halscancer i det dagliga livet och deras behov av stöd för egenvård.
Metod	Kvalitativ fenomenologisk metod med fokusgrupper samt semistrukturerade intervjuer som genomförts individuellt.
Urval	Tretton personer som behandlades för HNC. Tio var män och 3 var kvinnor, åldern på deltagarna var 48–73 år.
Datainsamling	Semistrukturerade intervjuer som utfördes av utbildade studenter samt en forskare. Intervjuerna som genomfördes byggde på öppna frågor för att skapa ett klimat som var enkelt att uttrycka sig i. I fokusgruppsessionerna höll en oberoende psykolog i diskussioner med fokus på produktivt och levande samtal.
Dataanalys	Intervjuer och diskussioner spelades in och transkriberades sedan ordagrant. För att analysera data användes metoden Hsieh och Shannon. Varje transskript kodades med hjälp av det teoretiska ramverket. Förste författaren analyserade all data i detalj, andra författaren som var oberoende analyserade all anonym data från fokusgrupptillfällena. Vidare diskuterades resultatet i hela forskargruppen.
Bortfall	Inga bortfall.
Resultat/Slutsats	I studiens resultat beskriver patienter att de värdesatte hjälp och stöd samt ett klimat där det fanns möjlighet att ställa frågor om behandling. Det framkommer även att det var viktigt för patienter att känna sig sedda och att de fritt kunde få uttrycka oro och funderingar. Resultatet beskriver att patienter ansåg att samarbete med hälso- och sjukvårdspersonal var viktigt och att det var ömsesidigt att både lyssna och visa intresse vilket skapade trygghet. Vidare betonar studiens resultat att patienter kände olika inför egenvård, en del kände att de behövde mer vägledning än andra. Sammanfattningsvis tar resultatet upp att patienterna ansåg att en god relation skapade en trygghet och att det var betydelsefullt att få hjälp att bygga upp sitt självförtroende under behandling för att känna motivation.
Vetenskaplig kvalitet	Grad II (77%) enligt Carlsson och Eimans (2003) granskningsmall för kvalitativ metod.